

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри ФМтаФР
Баранова В.Г.
“ ” 2019 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.03050801 “Фінанси і кредит”

за темою:
**«Кредитування населення: сучасний стан та перспективи розвитку в
Україні»**

Виконавець:
студентка факультету фінансів та банківської
справи

Кіцкан Лоліта Вікторівна

/підпис/

Науковий керівник:
старший викладач

Бондаренко Павло Валерійович

/підпис/

Одеса 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ	5
1.1. Суть і види споживчого кредитування.....	5
1.2. Принципи кредитування банками населення.....	12
1.3. Сучасний стан українського ринку кредитування населення.....	14
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	21
2.1. Аналіз кредитного портфеля АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	21
2.2. Оцінка кредитного ризику АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	26
2.3. Економіко-математичне моделювання оцінки АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	38
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ	42
3.1. Практичні аспекти кредитування населення в АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	42
3.2. Особливості кредитування населення за кордоном.....	52
3.3. Основні шляхи удосконалення кредитування населення в Україні.....	63
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах однією з характерних рис сучасного стану розвитку банківської системи України є інтенсивне опанування банками технологій споживчого кредитування.

Надання кредитів і проведення кредитної політики є найпоширенішою операцією. Кредитні операції дають банкам України основну частину доходу.

Необхідність споживчого кредиту зумовлена тим, що в процесі кругообігу індивідуальних капіталів одні суб'єкти господарювання нагромаджують тимчасово вільні кошти, а інші – потребують цих коштів. Споживчий кредит сприяє розв'язанню суперечності між можливим тимчасовим «замороженням» коштів і необхідністю їх ефективного використання. За допомогою споживчого кредиту банки акумулюють тимчасово вільні кошти одних клієнтів з тим, щоб надати позику іншим клієнтам, залучені таким чином кошти становлять основу кредиту.

У зв'язку з тим, що кредитна система України є недосконалою банки повинні удосконалювати споживче кредитування населення, таким чином щоб мати максимально можливий прибуток, намагатися мінімізувати кредитний ризик, безпосередньо пов'язаний з механізмом надання і погашення кредитів та недопущення збільшення обсягів проблемних кредитів, шляхи вирішення боротьби з проблемними кредитами.

Огляд літератури з теми дослідження. Значний внесок у розробку питань споживчого кредитування населення зробили праці вітчизняних вчених-економістів А. М. Мороза, Р. І. Тиркала, Л. Ф. Романенко, Я. А. Жаліло, С.В.Мочерного, Р.Р. Коцовської, В.М.Ричаківської, А.М.Мороза та М.І.Савлука, В. І. Міщенко, Н. Г.Слав'янської. Серед російських вчених слід назвати праці Г.С. Панової, О.І. Лаврушина.

Метою даної роботи є розкриття сутності функціонування системи кредитування населення та обґрунтування конкретних пропозицій з питань її удосконалення, на основі систематизації теоретичного матеріалу, розкриття діючої практики організації процесу кредитування населення і виконаного аналізу.

Відповідно до цієї мети визначено сукупність основних завдань, спрямованих на її досягнення:

- описати суть і види споживчого кредитування;
- дослідити принципи кредитування банками населення;
- проаналізувати сучасний стан українського ринку кредитування населення;
- охарактеризувати загальні умови надання споживчого кредиту в АТ КБ «ПриватБанк»;
- проаналізувати практичні аспекти кредитування населення в АТ КБ «ПриватБанк»;
- оцінка АТ КБ «ПриватБанк» з економіко-математичної моделі;
- проаналізувати управління кредитним ризиком в сфері споживчого кредиту;
- охарактеризувати особливості кредитування населення за кордоном;
- надати основні шляхи удосконалення кредитування населення в Україні.

Об'єктом дослідження виступає процес кредитування населення в Україні.

Предметом дослідження є економічні відносини в сфері банківського кредитування між позичальником та заємодавцем.

Методи дослідження. У роботі використані загальнонаукові методи емпіричного та теоретичного дослідження, зокрема: аналізу і синтезу, узагальнення, системного аналізу, методи статистичного аналізу, методи порівняння, групування та графічний метод. Обробка даних здійснювалася з використанням сучасних комп'ютерних технологій.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України і Національного банку України, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, монографії та науково-аналітичні статті вітчизняних та зарубіжних авторів, матеріали міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференцій.

ВИСНОВКИ

Дослідження діючої практики надання кредитів фізичним особам в умовах розгортання фінансової кризи та посткризового періоду дозволило зробити ряд висновків науково-теоретичного та прикладного характеру:

1. Споживчий кредит є важливим фактором підвищення життєвого рівня населення. Споживчий кредит стимулює ефективність праці, адже, отримуючи заробітну плату, недостатню для купівлі за готівку низки товарів, в тому числі товарів тривалого користування, громадяни мають змогу купувати ці товари в кредит або брати кредит з метою купівлі цих товарів. Опісля, кошти за ці товари повинні бути сплачені, тому кожен позичальник намагається утриматися на своєму робочому місці якомога довше, щоб мати змогу оплатити придбаний в розстрочку товар або сплатити позику, отриману для його купівлі. Тільки так він може бути впевненим у своїх силах сплатити кредит і зарекомендувати себе перед кредиторами добросовісною і чесною особою для подальших стосунків. На сучасному етапі кожен комерційний банк самостійно визначає оптимальні для себе умови здійснення кредитних операцій відповідно із особливостями власної діяльності і категорії позичальників. Головними критеріями при встановленні належних умов кредитування є забезпечення найбільш ефективного і раціонального використання позик та гарантії їх повернення.

2. Як засвідчує проведений аналіз в Україні останніми роками спостерігається тенденція до незначного збільшення обсягів кредитування фізичних осіб, що на перший погляд є позитивним моментом. Однак, із позицій макроекономічного стимулювання економічного зростання тенденція активізації діяльності банків у сегменті кредитування населення є двоякою: з одного боку — це стимулювання споживчого попиту і розширення ємності ринку, а з іншого — надмірна концентрація ризиків для банків у певному сегменті кредитування та зволікання з вирішенням проблеми здешевлення кредитів для корпоративного сектору. Аналіз особливостей цього процесу на українському кредитному ринку свідчить про те, що істотні кількісні зрушення в обсягах кредитування населення не завжди супроводжуються якісними зрушеннями. В результаті посилюються ризикові

чинники в діяльності банків, що в кінцевому підсумку спровокувало дестабілізуючі наслідки як для грошово-кредитного ринку, так і для економіки в цілому.

3. Аналіз ринку споживчого кредитування показав, що найактивнішим періодом банківського кредитування фізичних осіб були 2007-2009 рр. Найбільший обсяг наданих кредитів фізичним особам становив 280490 млн. грн. станом на 01.01.2007 р., тоді як на 01.01.2016 р. – 163333 млн. грн., або на 41,7 % менше. В 2018 році обсяг кредитування фізичних осіб складав 196 634 млн. грн., що на 11% більше, ніж у 2015 році (174 869 млн.грн), це зумовлено збільшенням споживчих кредитів на 15% у порівнянні з 2015 роком. Збільшенню споживчого кредитування сприяло підвищення доходів населення, що призвело до зростання платоспроможного попиту з боку населення, удосконалення законодавчого забезпечення іпотечного кредитування.

4. З метою мінімізації ризиків в процесі кредитування фізичних осіб зростає роль страхових компаній у розробці нових різноманітних продуктів у сфері страхування кредитних ризиків. Сьогодні головною метою інструментів страхування стає розробка нових методів, прийомів та технологій, які дозволять фінансовим установам ефективно управляти ризиками споживчого кредитування, не знижуючи при цьому прибутковості та обсягів кредитних операцій.

5. Ринок кредитування фізичних осіб на сьогодні представлений програмами іпотечного кредитування та автокредитування, пропонуються споживчі позики готівкою на придбання товарів, карткові кредити і овердрафти по зарплатних проектах.

6. Важливим чинником, який впливав на якість активів було невідповідність між терміноюю структурою депозитів і кредитів. Більшість депозитів, залучених банками, належали до короткотермінових (терміни їх не перевищували 2 років). Натомість частка довготермінових кредитів від 2015 року постійно зростала і на кінець 2018 р. обсяги довготермінових кредитів перевищували обсяги короткотермінових більше на 18,1%. Станом на 01.01.2019р. обсяги наданих споживчих кредитів на термін до 1 року становили 70,6 млрд. грн., більше 1 року – 82,8 млрд. грн.

Для подальшого розвитку ринку споживчого кредитування, на нашу думку, необхідна його сегментація за кількома напрямками. По-перше, слід відділити ринок експрес-кредитування, де кредит надається без оцінки кредитоспроможності позичальника від сегменту автокредитування та іпотеки, а також карткового кредитного ринку. Найбільш оптимальним для банків, з точки зору можливості прийняття ризику, так зрештою і фінансових можливостей задовольнити попит, сьогодні залишаються автокредитування та іпотека (завдяки забезпеченню заставою), а також кредитування за допомогою карток (що, як правило, доповнює інші карткові продукти, наприклад, зарплатні та ґрунтується на детальній інформації щодо доходів клієнта). По-друге, якщо банки прагнуть залишити за собою ритейловий кредитний сектор (від слова «retail» - роздріб), вони змушені будуть створювати так звані «нішеві» кредитні програми для вузьких цільових груп споживачів - людей у відпустці, студентів, пенсіонерів. Максимальне фокусування таких продуктів на вузько визначеній споживчій аудиторії дозволить банкам посилити конкурентні позиції, зменшити відсоток неповернень і в підсумку запропонувати більш вигідні кредитні ставки. Сьогодні в стратегії ризик-менеджменту банку переважають компенсаторні механізми, коли висока ставка за кредитом дозволяє покривати усі збитки від неповернення споживчих позик. Це достатньо примітивна модель взаємодії між кредитором і позичальником, що дозволяє нехтувати ретельним аналізом кредитоспроможності потенційного позичальника. По-третє, розвиваючи сегмент експрес-кредитування, банк повинен розуміти, що це - масовий продукт, який вимагає застосування універсальної, але відпрацьованої технології. Зазвичай банківський працівник, який займається оформленням кредитів у торговельних точках, отримує винагороду за обсяг залучених кредитів, тому мало зацікавлений у складній і довгій процедурі оцінки. Світовою практикою напрацьовані ефективні методи оцінки позичальника на основі скорингу, але поки що в роботі вітчизняних банків із фізичними особами вони не набули широкого поширення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банківські операції: Підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. А. М. Мороза. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2008. – 608 с.
2. Мочерний С. В. Банківська система України [Текст] : підручник / С. В. Мочерний, Л. С. Тришак. – Львів : Тріада плюс, 2004. – 304 с.; 4. Банківські операції [Текст] : Підручник/ А.М.Мороз, М.І.Савлук, М.Ф.Пуховкіна та ін.; за ред.д-ра екон.наук,проф.А.М.Мороза. К.: КНЕУ, 2000. - 384с.
3. Охруменко І.В. (2015). Споживчий кредит в Україні: реалії та перспективи розвитку]. (Дисертація: 08.00.08). Київ: SNEI “Київ національний економічний університет”.
4. Долан Э.Дж. Деньги. Банковское дело и денежно-кредитная политика[Текст]: Подр. / Э. Дж. Долан, В. Лукашевича, М. Ярцева - 2005. – 496с.
5. Бабина Н.В. До питання про класифікацію споживчих кредитів / Н.В. Бабина //Сервіс в Росії і за кордоном. - 2009. - № 1. - С. 25-36.
6. Банківські операції: [Текст] Підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. А. М. Мороза. – 3-тє вид., перероб. і доп.– К.: КНЕУ, 2008. – 608 с.
7. Беляков, А. В. Кредитный риск: оценка, анализ, управление [Текст] / А. В. Беляков, Е. В. Ломакина// Финансы и кредит. – 2000. – №9.– С. 20-28.
8. Економічна енциклопедія [Текст] : у3-х т. / ред. С. В. Мочерний. –К. : “Академія”, 2001. – Т. 2. – 848 с.
9. Білоусова С.Ю. Споживче кредитування в Україні: аналіз та перспективи розвитку в умовах кризи // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики [Текст]: Підручник/ С.Ю. Білоусова.– 2009. - № 4. – С. 97-104.
- 10.Єрмоленко Г.Г., Коршикова Г.В. Аналіз кредитних операцій банків [Текст] : підручник / Г. Г. Єрмоленко, Г. В. Коршикова // Фінанси України. – 2001 - № 3 – с. 130 -133

11. Банки та основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступний : <http://www.bank.gov.ua>
12. Бугель Ю. Основні шляхи вдосконалення оцінки кредитоспроможності позичальника / Ю. Бугель // Банківська справа. – 2008. – № 4. – С. 54–59.
13. Карагодова О. Проблеми оптимізації структури кредитного портфеля комерційного банку / О. Карагодова, Л. Распутна // Банківська справа. – 2012. – № 2. – С. 40–42.
14. Кігель В. Про визначення оптимального кредитного портфеля банку в умовах ризику неповернення коштів позичальникам / В. Кігель // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 1. – С. 15–17.
15. Камінський А. Ідентифікація, аналіз та управління операційними ризиками в українських банках (дослідження Агентства фінансових ініціатив) / А. Камінський, А. Кияк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.afi.com.ua>.
16. Річний фінансовий звіт Публічного Акціонерного Товариства «Приватбанк» за 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://static.privatbank.ua/files/data/Річний%20звіт%20за%202015%20р.%20\(українською%20мовою\).pdf](http://static.privatbank.ua/files/data/Річний%20звіт%20за%202015%20р.%20(українською%20мовою).pdf).
17. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 2 червня 2009 р. № 315 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09>.
18. Фінансова звітність Публічного акціонерного товариства КБ «Приватбанк» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://privatbank.ua/ru/about/finansovaja-otchetnost>
19. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 (MSBO 39). Фінансові інструменти: визнання та віднесення IASB; Стандарт, Міжнародний документ # 929_015 від 01.01.2012, остаточна редакція від 17.10.2013 р.
20. Офіційний інтернет-представництво НБУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.bank.gov.ua

- 21.Верхуша Н. П. Методи мінімізації кредитного ризику банку / Н.Р. Верхуша // Вісник Української академії банківських справ: науково-практичний журнал. - 2010. - Вип. # 2 (29). - С. 23.
- 22.Ілляшенко С. / Кредитні ризики та створення резервів для їх покриття // С. Ілляшенко // Вісник НБУ. - 2009. - Вип. # 6. - С. 38.
- 23.Примостка Л. О. Банківські ризики: теорія та практика управління [Текст] / Л. О. Примостка : монографія. Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. :КНЕУ, 2007. – 450 с.
- 24.Івченко М.І. Споживче кредитування та перспективи його розвитку в Україні [Текст]/ М. І. Івченко //Економічна правда, № 2, 2010р. – 387 с.
- 25.Про банки і банківську діяльність: закон України : прийнятий від 07.12.2000 № 2121-III/ Верховна рада України. – Офіційний текст. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>;
- 26.Офіційний сайт ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.privatbank.ua
- 27.Петриківа О.С. Особливості організації споживчого кредитування: проблеми та перспективи [Текст] / О.С. Петриківа, М.В. Цеберман // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2011. - № 2 (14). – 424 с.
28. Кублікова Т. Б. Система казначейства: управління фінансовими ресурсами: монографія / Т. Б.Кублікова, Е. І. Курганська. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 323 с.
29. Кублікова Т. Б. Основні функції ринку цінних паперів інститутів спільного інвестування / Т. Б. Кублікова // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. – 2009. – № 3 (19). – С. 89-92.
- 30.Фрунза С. Проблеми та перспективи розвитку банківського кредитування населення в Україні [Текст] / С. Фрунзе // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. - № 3. – 635 с.
- 31.Антипенко Є., Ногіна С., Візіренко Д. Вплив сучасного механізму споживчого кредитування на економіку України [Текст] / Є. Антипенко, С. Ногіна, Д. Візіренко // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – 569 с.

32. Дубницький В.Ю., Споживче кредитування та перспективи його розвитку в Україні [Електронний ресурс] / В.Ю. Дубницький, Р.П. Лісна, К.О. Кузьміна. - Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkd/2009_1/R1/2.pdf.
33. Добрик Л. Споживчий банківський кредит в Україні: ресурсне забезпечення та ефективність [Текст] / Л. Добрик, Т. Лосєва, І. Онуфрійчук // Економічний аналіз. – 2011. – Випуск 8. – 687 с.
34. Галяєва Л.Є. Проблеми розвитку банківського споживчого кредитування в Україні та Росії [Текст] / Л.Є. Галяєва // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010. - № 3. – С. 186-190
35. Ватаманюк М.М. Проблеми кредитування фізичних осіб в Україні напередодні та у розпал економічної кризи [Текст] / М.М. Ватаманюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.5.- С. 164-168.
36. Міщенко В., Кравець О. Удосконалення управління банківським кредитуванням на прикладі країн Центральної та Східної Європи [Текст] / В. Міщенко, О. Кравець // Вісник НБУ. – 2006. - № 9. – С.5-10.
37. Рыкова И.Н. Формы кредитования реального сектора экономики региона [Текст] / И.Н. Рыкова // Финансы и кредит. – 2008. - № 44. – С. 2-10.